

Vernieuwersnetwerk Natuurlijke reststromen

‘Maak wet- en regelgeving niet het belangrijkste’

Circulaire vernieuwing: Juridisch is al veel mogelijk

Eigenaarschap, voortgezet gebruik, het ontdoen van, einde afvalstatus, grijs gebied. Woorden die veel aan de orde kwamen tijdens de netwerkbijeenkomst op 17 januari 2024 over Wetten voor de kringloop. We gingen dieper in op de uitdagingen en kansen voor circulaire economie – met name voor de doorbraakprojecten rond bermgras en bagger - binnen de huidige wet- en regelgeving. „Maak dit niet het belangrijkste. Er is al veel mogelijk.”

Ruim 50 mensen van gemeenten, provincie, ministeries, waterschappen, omgevingsdiensten, juristen en ondernemers gingen hierover in het Meetinghouse in Dordrecht met elkaar in gesprek, na inleidingen vanuit verschillende perspectieven. De juiste bewoording en de interpretatie ervan doen ertoe, zo blijkt. En volgens de inleiders is er juridisch is al veel mogelijk: ‘Maak wet- en regelgeving niet het belangrijkste.’

Rollen en schuren

Voorafgaand aan de inleidingen gaf procesbegeleider Lidwien Reyn mee: „We hebben antwoorden en doorbraken nodig om onze ambitie naar een circulair 2050 vorm te kunnen geven. Samen zetten we onze tanden in de uitdagingen. Die uitdagingen zijn niet alleen maar inhoudelijk het gaat ook over onszelf en hoe we met anderen omgaan. Vanuit dezelfde ambitie maar werkend vanuit een andere rol gaan we nu een fase in waarin het gaat schuren. Dat noemen we in netwerkopbouw de fase van de uitdaging. En daar zijn we als Vernieuwersnetwerk Natuurlijke reststromen aan toe.”

Bruggen bouwen

„Vandaag gaan we een brug bouwen met 4 pijlers vanuit verschillende rollen:

1. Mogelijkmakers die werken aan circulaire beleidsontwikkeling
2. Experts op wetgeving, regelgeving en normen
3. Initiatiefnemers die werken aan doorbraken
4. Verbinders (vrije actoren)

We zijn op een belangrijk moment; doorbreken van het gangbare geeft spanning. Tussen vrees en hoop moeten we elkaar gaan vinden. Herkennen en erkennen van deze spanning en de verschillende rollen die belangrijk zijn, is onderdeel daarvan. Naast dat we elkaar inhoudelijk gaan snappen is het van belang over en weer erkenning te geven en te krijgen van elkaars rollen om doorbraken te bereiken. Als we als vitaal netwerk kunnen opereren kunnen we echt iets betekenen voor de verandering van het systeem.”

Inleidingen

Rechten voor dummies: hoe zit het in elkaar?

Eveline Bakker vertelt dat CircuLaw de transitie naar een circulaire economie wil versnellen door meer en beter gebruik te maken van bestaande wetgeving. In 2024 zet de organisatie onder meer in op het thema natuurlijke reststromen. „Onze boodschap is ‘Yes We Can’. Met drang en dwang kun je al veranderingen realiseren. Soms niet juridisch dekkend voor 100 procent, maar dat is geen probleem als je helder hebt wat de gevolgen zijn”, zegt ze.

Het beleid voor veilige en hoogwaardige verwerking van afvalstoffen in Nederland is opgenomen in het Landelijk afvalbeheerplan (LAP3). Dit wordt dit jaar opgevolgd door een Circulair Materialenplan (CMP1). Eveline vertelt dat de status van het CMP zwaarder wordt dan LAP3.

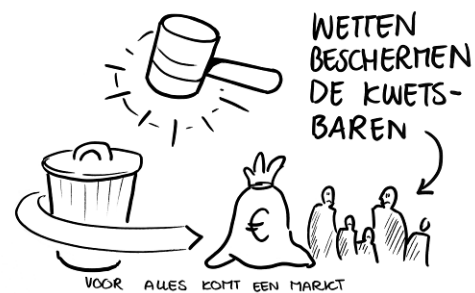
Ook komt er een nieuwe Europese verordening voor bouwproducten. „Dat is goed nieuws, want er komt meer speelruimte en producteisen met een hoog ambitieniveau voor circulaire economie.”

Tip van Eveline: „Wacht niet te veel op ontwikkelingen. Ga op zoek naar juridisch instrumentarium. Dat is te vinden.”

Afval of geen afval? That’s the question bij verwaarden van natuurlijke reststromen

Astrid Franke is senior juridisch adviseur milieu bij provincie Zuid-Holland; het bevoegd gezag als partner in de circulaire economie. „Daarin moeten we een goede balans vinden”, stelt ze. „Europees en internationaal afvalstoffenrecht is de basis. Er gaat goud geld om in de afvalbranche. Wij willen

milieucriminaliteit voorkomen. Daarom willen we van afval altijd weten waar het is en wat er precies mee gebeurt; ook in verband met de bescherming tegen vervuiling en bescherming van de meest kwetsbaren buiten Nederland die slachtoffer worden van afvaldumping.”

© 2024
CircuLaw
www.circulaw.nl

Ze licht de nuances toe aan de hand van het meststoffenstroomschema. Mest- en bouwstoffen (steenachtige materialen) zijn wel afvalstoffen (als de eigenaar er zich van wil ontdoen), maar kunnen ook worden benut als mest- of [bouwstof](#). Het afvalstoffenrecht is dan niet van toepassing. Het wordt dan gezien als bijproduct onder voorwaarden, zoals zekerheid over gebruik en dat het kan worden gebruikt zonder verdere aparte behandeling, de stof wordt geproduceerd als integraal onderdeel van het productieproces en het niet gevaarlijk is voor mens en milieu.

Europa en de rijksoverheid c.q. het bevoegd gezag moeten aan de slag om criteria op te stellen voor de status Einde Afval, ook voor grote stromen, stelt Astrid.

Voortgezet gebruik biedt volgens haar te veel ruimte voor precedentwerking en misbruik. „Er kan veel meer dan je nu denkt, maar rechtszekerheid en rechtsbescherming moeten er zijn. Wij geloven wel in het stroomlijnen van vergunningprocedures. Die procedures zouden toegankelijker, overzichtelijker, duidelijker en meer helder moeten zijn. De Einde Afval-status kan dan binnen 8 weken gerealiseerd zijn. En er moet goede verwijzing komen.”

Astrid geeft mee: „Wacht niet op Den Haag of Brussel, maar kom het antwoord opeisen. Zet ons aan het werk. Trek aan ons jasje.”

© 2024
CircuLaw
www.circulaw.nl

Joke Teeninga, jurist van Rijkswaterstaat, geeft aan dat de nieuwste Europese Kaderrichtlijn, artikel 6, een lidstaat de mogelijkheid biedt om een Einde Afvalstatus te definiëren.

Doorbreken met nieuwe grondstoffenketens in de regio Rijnland

Met ambitie en idealisme ondernemen met bermmaaisel wordt bemoeilijkt doordat we er het woord afval voor gebruiken, terwijl het een grondstof is, betoogt Richard Liebrechts van Grondstoffen Collectief Nederland. Hij wil het fundamenteel anders doen in denken en organiseren. Richard zet twee modellen naast elkaar. Het huidige systeem met een areaaleigenaar, beheer van groen, contractaannemer, afval, je ontdoen bij een erkende verwerker en winst. Ten opzichte van gebiedsontwikkeling, gezamenlijke doelstellingen, circulaire economie, bermgras als grondstof, kansen voor ecologie en economie.

„Kunnen we voor ons doorbraakproject niet simpelweg beginnen met gebiedsontwikkeling en beleid? Ik heb grondstoffen nodig, zoals bermgras die in mijn gebied groeien. Dan heeft het geen afvalstatus meer.”

Wat wordt er mogelijk als we andere woorden gebruiken in beleid? Hierover wordt verder gesproken in groepjes. En het komt later terug in de discussie.

‘Afval is gedrag’

Ellen Verkooijen, juridisch beleidsmedewerker circulaire economie bij de gemeente Amsterdam, gaat in op het Voortgezet gebruik. Om met recht naar een circulaire economie te komen is maatwerk nodig. „De fase van voortgezet gebruik is de fase waarin je een grondstof kunt gebruiken nog voordat het afval wordt genoemd. Deze fase moeten we benutten. Voortgezet gebruik is bijvoorbeeld aan de orde wanneer een materiaal dat voorheen als afval werd behandeld, waarvoor tegenwoordig een gebruikstoepassing is gevonden. Het gebruik van materiaal moet zeker, rechtmatig, en voldoende hoogwaardig zijn. Dan hoef je het niet als afval te bestemmen. Het is afhankelijk van de waarde die het kan hebben.”

Voortgezet gebruik staat in beleid ([Leidraad ‘afvalstof of niet-afvalstof’](#)). „Dus begin met die leidraad. Echter, het is nu een individuele beoordeling per instantie/ambtenaar en vraagt tijd, lef, kennis en een vernieuwende blik.”

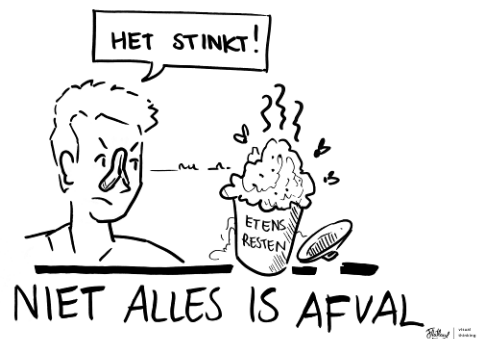
Het ministerie van I&W komt met een nieuwe handleiding ‘afvalstof of niet-afvalstof’.

Ontdoen of behandelen?

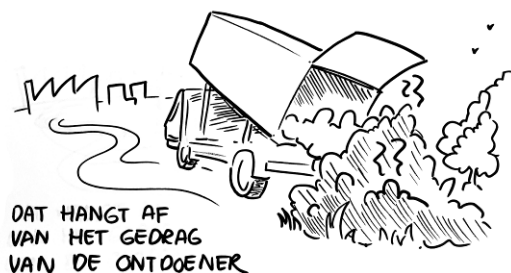
In de discussie die volgt wordt dieper ingegaan op het voortgezet gebruik en of een (be)handeling bepaalt of iets afval is. Ellen Verkooijen (gemeente Amsterdam): „De vraag is of de eigenaar zich wil ontdoen van het product. Denk aan oud brood of etensresten. Als eigenaar kun je dit zien als afval of als grondstof voor een vergister op je eigen terrein.

Zoveel mensen zoveel meningen. Kun je iets binnen je eigen terrein benutten, dan is het voortgezet gebruik.” Astrid Franke (provincie): „Het is afhankelijk van de afspraken plus het gedrag in de keten, kwaliteitsborging en de toepassing als grondstof in plaats van afval.”

Valentijn van Schooten van CircuLaw zegt dat het Hof van Justitie een afvallijst hanteert. „Doorslaggevend is hierbij: is er sprake van het ‘zich ontdoen’. De lijn van toepassen van of voortgezet gebruik is dun.”

DEFINITIE VAN AFVAL :

Volgens Joke Teeninga (RWS) is het cruciaal of er sprake is van het weghalen van vervuiling. „Ontdoen is het afdanken, je wilt het kwijt. Als je er vervuiling uithaalt, ben je nuttig aan het toepassen.”

Jeoffrey van den Berg van NewFoss vraagt zich af wat het verschil is tussen een berm en een akker waar je aardappels op teelt? In zijn bedrijf verwerken machines bermgras tot vezels en grassap. „Wij gebruiken deze machines ook om voedingsmiddelen – zoals een partij aardappels - op te schonen, bijvoorbeeld van schroefjes van een oogstmachine. Bermgras is dus gelijk aan aardappels op een akker. Onder de streep maak je een product uit de natuur schoon.”

Joke: „Je hoeft er niet eerst van alles mee. Je wilt vooral dat het materiaal gebruikt wordt waarvoor het bedoeld is.”

Praktijkvragen uit de doorbraakprojecten

De middag start met de leidraad ‘Afvastof of niet?’

Dat begint met: vind je het als eigenaar afval of geef je spullen een tweede leven/ hergebruik? Je kunt het schenken of zelf benutten.

Valentijn van Schooten van CircuLaw geeft aan dat ondernemers dit al op papier moeten zetten, omdat de Omgevingsdienst dit toetst voor je vergunning. „Het is het huiswerk van de ondernemer. Je kunt elders in het land kijken hoe andere ondernemers dat doen. Maar uiteindelijk bepaalt de rechter.”

Als goed voorbeeld presenteert CircuLaw de Circulaire Deal Secundaire bouw in de provincie Noord-Holland: baanbrekend en concreet. Met 37 partijen is een uniforme wijze van slopen afgesproken. Zo wordt massa gemaakt en is het rendabel om de materiaalstromen te verwerken. Schaalvergroting is nodig. Eronder liggen circulaire sloopvoorschriften die de aanbestedende partijen kunnen gebruiken. Dit vraagt om een appèl om dit ook voor andere materialen, zoals organische reststromen te gebruiken.

Valentijn geeft aan dat er ook sprake kan zijn van voortgezet gebruik als er kleine behandelingen nodig zijn, bijvoorbeeld het opschonen van bermgras. Maar er moet wel een afnemer zijn.

Richard heeft het gevoel dat taal en woorden die je hebt gebruikt in je vergunningaanvraag enorm belangrijk zijn. „Je bent afhankelijk van de interpretatie van de beleidsmedewerkers. Hoe zit het met voortgezet gebruik? Moet je al een afvalstatus hebben of niet?”

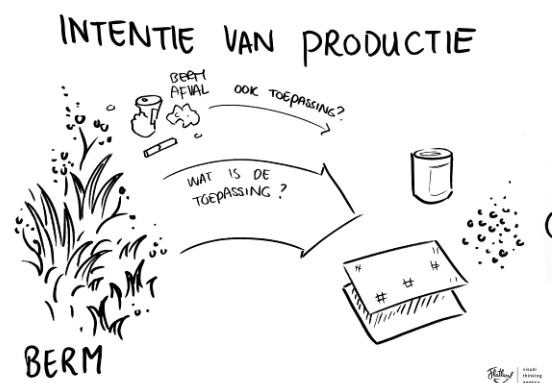
Valentijn: „Als je bermgras gaat kweken en er een productieproces van maakt, dan kom je niet bij de afvalstatus terecht. Wel heb je dan te maken met productregelgeving. Ieder oogstdeel van de berm kan een grondstof zijn: bermgras, plastic of blik.”

Jeoffrey van den Berg: „De overheid zou het bestek anders kunnen insteken; waardoor je materiaal oogst in de berm, zoals je ook voedsel oogst.”

Casus zeewier versus bermgras en bagger

We bespreken de casus zeewier: zeewier spoelt aan op het strand. Is het afval? Het is soms ook vervuild. Heeft de houder zich ervan ontdaan?

Richard Liebrechts vraagt zich af of de redenering van het oogsten van zeewier als grondstof kan

worden doorgezet naar het oogsten van bermgras. „Kunnen we dit inzetten voor een gemeenschappelijk aanbestedingstraject door gemeenten met de redenering zeewier = blad = bermgras?”

Ook werpt hij de vraag op: „Hoe kunnen we ervoor zorgen dat we over 1,5 jaar een hub hebben. Moeten we eerst barrières slechten of kiezen we een locatie en lopen we kans op een nee.” CircuLaw geeft mee: „Begin met de vraag: wie is mijn klant? En is er sprake van een industriële activiteit? Het is een Ruimtelijke Ordening-vraag: als je een plek hebt waar je goed je werk kan doen, moet je nagaan wat het beslag is op de omgeving. Denk aan geuroverlast. Dan ga je met de gemeente in gesprek: wat is het effect op de omgeving. De sleutel ligt bij het eigen plan. Als je precies weet wat je nodig hebt. Ga locaties afpellen en probeer zo snel mogelijk een locatie te bepalen, anders blijf je in je eigen staart bijten. Benut de al erkende regels.”

Bij de doorbraakprojecten rond bermgras en bagger is behoefte aan een ingang bij de provincie en gemeenten rond ruimte, geur en bodem, overzicht van vergunningen en instanties. Tom Kloosterman (Blauwe Bagger): „Bij wie beland je als eerste met de vraag: wat mag er op de hub en waar mag het?” Richard Liebrechts: „Achter elke juridische regel staat een nu een entiteit.” Ook doen ze de oproep om echt sámen doorbraken te verwezenlijken en niet van het kastje naar de muur te worden gestuurd. „Het is meer een proces van een keten om naar een circulair beoordelingskader te komen. Daarvoor is dialoog nodig, partnerschap en een ondernemende overheid.”

Vervolg

Lidwien Reyn van het Vernieuwersnetwerk rondt af: „We zijn een brug aan het bouwen, terwijl we er overheen aan het lopen zijn.” Ze nodigt uit om de volgende stap te maken. „Ik hoor Richard: nodig zijn ondernemende teams. Niet Ik DENK mee, maar ik DOE mee. Plus meer transparantie in het grijze gebied. We moeten met elkaar vanuit alle perspectieven deze problematiek benaderen.”

Vanuit de aanwezigen van de provincie en de ministeries is overgekomen dat ontkokeren nodig is en dat helder, transparant en voorspelbaar wordt waaraan ondernemers moeten voldoen. Er wordt gezocht naar openingen. CircuLaw, ministeries I&W en LNV en het Vernieuwersnetwerk gaan verdiepen en nemen het initiatief voor een vervolg.

Eveline Bakker geeft tot slot nogmaals mee: „Maak wet- en regelgeving niet het belangrijkste. Benut wat er al kan.”

[Bekijk hier de presentaties.](#)

HOE KUNNEN WE IEDEREEN
EERLIJK HELPEN?

